

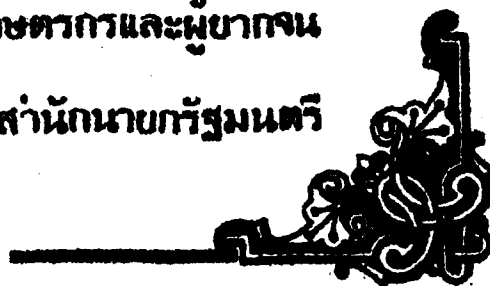
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน

พ.ศ. ๒๕๒๘

 สำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

(สำเนา)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน

พ.ศ. ๒๕๒๔

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาค่าความเดือดร้อนของเกษตรกรและผู้ยากจน
ในด้านการที่ดิน หนี้สิน กฎหมาย และคดีความ และการประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สมควร
ปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสอบสวนเรื่อง
ที่ดินทำกินและหนี้สินของชาวนาชาวไร่ (ก.ส.ส.) พ.ศ. ๒๕๑๕ และระเบียบสำนักงานปลัด
สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายและคดี พ.ศ. ๒๕๒๓ เสียใหม่
ให้เป็นระเบียบฉบับเดียวกัน และจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบในการ
วางนโยบายและแผนงานในการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน ทั้งในปัญหาเฉพาะหน้าเร่งด่วน
หรือปัญหาที่กระทบกระเทือนเกษตรกรและผู้ยากจนเป็นการทั่วไป

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๕(๔) แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๔
ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึง
ออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการช่วยเหลือ
เกษตรกรและผู้ยากจน พ.ศ. ๒๕๒๔"

ข้อ ๒ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ
สอบสวนเรื่องที่ดินทำกินและหนี้สินของชาวนาชาวไร่ (ก.ส.ส.) พ.ศ. ๒๕๑๕

(๒) ระเบียบสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการช่วยเหลือ
ประชาชนทางกฎหมายและคดี พ.ศ. ๒๕๒๓

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ มติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้วใน
ระเบียบนี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

"เกษตรกร" หมายความว่า ผู้ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่
ทำนาเกลือ เลี้ยงสัตว์ หรือเกษตรกรรมอื่นตามที่ กชก. กำหนด

"ผู้ยากจน" หมายความว่า ผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอ และอยู่ในภาวะ
ที่ไม่สามารถจะช่วยเหลือตัวเองได้

"หน่วยงานของรัฐ" หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ราชการ
ส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

"เจ้าหน้าที่ของรัฐ" หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือ
ผู้ปฏิบัติงานอื่นในหน่วยงานของรัฐ

"สำนักงาน" หมายความว่า สำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

"ธนาคาร" หมายความว่า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

"อชก. ส่วนอำเภอ" หมายความว่า รวบรวมถึงกิ่งอำเภอด้วย

ข้อ ๕ ให้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี รักษาการตามระเบียบนี้

หมวด ๑

คณะกรรมการ

ข้อ ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกร
และผู้ยากจน" เรียกโดยย่อว่า "กชก." ประกอบด้วย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่
นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีที่ปลัดสำนัก
นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้รับผิดชอบงานของสำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน

/อธิบดีกรมอัยการ...

อธิบดีกรมอัยการ^(๑) เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผู้ตรวจราชการ
สำนักงานกฤษฎีกาประจำเขต และผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
เป็นกรรมการ

ให้หัวหน้าสำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน เป็นกรรมการและ
เลขานุการ และหัวหน้าฝ่ายประสานการช่วยเหลือ สำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน
เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ^(๒)

ข้อ ๙ ให้ กชก. มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบายและแผนงานในการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน
เกี่ยวกับเรื่องที่เป็นปัญหาเฉพาะหน้าเร่งด่วน หรือที่กระทบกระเทือนเกษตรกรและผู้ยากจน
ทั้งในด้านการเงินสินเชื่อและคดีความ และปัญหาในการประกอบอาชีพ

(๒) หาทางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนให้มีรายได้ที่แท้จริงสูงขึ้น
ทั้งทางตรงและทางอ้อม

(๓) ให้การสนับสนุน ประสานงาน เฝ้าระวัง ติดตาม ประเมินผล
และแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนของ
ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

(๔) ปฏิบัติการในเรื่องที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน
ตามที่นายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ ๔ กชก. จะแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยดำเนินงานด้านต่าง ๆ
ที่เกี่ยวข้องหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่ กชก. มอบหมายก็ได้

ข้อ ๕ องค์ประชุมและระเบียบการประชุมของ กชก. ให้เป็นไปตามที่ กชก. กำหนด

ข้อ ๑๐ ให้มีคณะกรรมการเพื่อช่วยดำเนินงานของ กชก. ดังต่อไปนี้

(๑) คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนส่วนกลาง
เรียกโดยย่อว่า "อชก. ส่วนกลาง"

---

(๑) ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น อัยการสูงสุด

(๒) ความในข้อนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒

(๒) คณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนกรุงเทพมหานคร
เรียกโดยย่อว่า "อชก.กทม."

(๓) คณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนเขต เรียกโดยย่อว่า
"อชก.เขต"

(๔) คณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนส่วนจังหวัด
เรียกโดยย่อว่า "อชก.ส่วนจังหวัด"

(๕) คณะอนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนส่วนอำเภอ
เรียกโดยย่อว่า "อชก.ส่วนอำเภอ"

คณะอนุกรรมการแต่ละคณะ ประกอบด้วยกรรมการตามที่ อชก. แต่งตั้ง มีจำนวน
ไม่น้อยกว่าเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบสามคน

ข้อ ๑๑ คณะอนุกรรมการตามข้อ ๑๐ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) สอดสวนข้อเท็จจริง โทศกเลียบ และประเมินประโยชน์หรือพิพาทระหว่าง
บุคคลผู้เป็นคู่กรณี หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรหรือผู้ยากจน ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย
หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับเรื่องหนี้สิน ที่กินทำกิน และคดีความ เพื่อปลดเปลื้องหรือ
ลดหนี้สิน เพื่อไถ่ถอนหรือซื้อที่ดินทำกินคืน เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม หรือระงับ หรือแก้ไขปัญหา
ข้อพิพาทและความเดือดร้อน

(๒) ดำเนินการให้ทางราชการช่วยเหลือทางการเงินในการปลดเปลื้อง
หนี้สิน ไถ่ถอน ซื้อที่ดินทำกินคืน หรือแก้ไขปัญหาค่าเช่าของเกษตรกร

(๓) ช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนในทางกฎหมายและคดีความ
ตามข้อ ๑๖ และข้อ ๑๗

(๔) ปฏิบัติงานตามมติของ อชก. หรือตามที่ประธาน อชก. มอบหมาย

(๕) ช่วยเหลือในการจัดที่ดินของทางราชการให้แก่เกษตรกรและผู้ยากจน
ซึ่งไม่มีที่ดินทำกิน

(๖) ช่วยเหลือจัดส่งเกษตรกรและผู้ยากจนที่ไม่มีที่ดินทำกินเข้าไปในที่กิน
ที่ทางราชการจัดให้

นอกจากนี้ อชก. ส่วนกลาง มีอำนาจหน้าที่ในการเร่งรัดติดตามผลการปฏิบัติงาน
ของคณะอนุกรรมการอื่น และ อชก. เขต และ อชก. ส่วนอำเภอ มีหน้าที่ช่วยเหลือปฏิบัติงาน
ตามที่ อชก. ส่วนกลาง, อชก. กทม. และ อชก. ส่วนจังหวัด มอบหมายด้วย

ข้อ ๑๒ ให้นำข้อ ๕ มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

หมวด ๒

ความมุ่งหมายและขอบเขตของการช่วยเหลือ

ข้อ ๑๓ การให้ความช่วยเหลือตามระเบียบนี้ มีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้

(๑) ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ปรึกษา หรือชี้แจงแก่ผู้ขอความช่วยเหลือ ที่เป็นเกษตรกร หรือผู้ยากจน ทางด้านกฎหมาย ให้เข้าใจและดำเนินการได้ถูกต้อง โดยประสงค์ จะให้ผู้ขอสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้

(๒) ช่วยระงับข้อพิพาทในเรื่องกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิ^{กรรม}ของครองในที่กิน หรือข้อพิพาทอื่นที่มีอยู่ หรือจะเกิดขึ้น

(๓) ช่วยเหลือในทางกฎหมายและคดีความ

(๔) ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงมาตรการ ในการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน

(๕) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปตามความมุ่งหมาย

การให้ความช่วยเหลือตามระเบียบนี้ ผู้ขอความช่วยเหลือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือค่าตอบแทนใด ๆ เว้นแต่ค่าใช้จ่ายตามข้อ ๑๔

ข้อ ๑๔ ผู้มีสิทธิขอความช่วยเหลือตามระเบียบนี้ ได้แก่เกษตรกรและผู้ยากจน การยื่นขอความช่วยเหลือ ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่ กชก. กำหนด เมื่อได้รับคำขอความช่วยเหลือแล้ว ให้คณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามระเบียบนี้โดยไม่ชักช้า

ข้อ ๑๕ การให้ความช่วยเหลือในเรื่องที่ดินทำกินและหนี้สิน จะต้องเป็นเรื่อง ตามประเภทคำขอดังต่อไปนี้

(๑) กล่าวหาว่าผู้กรณีเรียกเก็บดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด

(๒) กล่าวหาว่าผู้กรณีทำกลฉ้อฉล ชมชู้ นิตินกรรมอำพราง เอาเปรียบ หรือใช้วิธีการโดยไม่สุจริตในการทำนิตินกรรมหรือสัญญา

(๓) ขอไถ่ถอนหรือข้อพิพาทที่ดินค้ำจุนจากผู้กรณีที่เคยเป็นหนี้สินกันมาก่อน หรือ บุคคลอื่นที่รับโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินไป หรือขอให้ทางราชการช่วยเหลือทางการเงินเพื่อไถ่ถอน หรือ ข้อค้ำจุนที่ดินเช่นนั้น

(๔) เกี่ยวกับกรณีพิพาทในเรื่องกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดิน

(๕) ขอให้ทางราชการจัดที่ดินให้ทำกิน

(๖) เรื่องอื่น ๆ ตามที่ กก. เห็นสมควร

ข้อ ๑๖ การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย จะให้ความช่วยเหลือโดยให้คำแนะนำปรึกษา หรือให้ความช่วยเหลือทางคดีอื่น ๆ อันไม่เกี่ยวกับคดี

ข้อ ๑๗ การให้ความช่วยเหลือทางคดี จะช่วยเหลือในกรณีที่ เป็นข้อพิพาทหรือคดีระหว่างเอกชนด้วยกัน ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ขอความช่วยเหลือมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล เพราะได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหาย เนื่องจากไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือถูกข่มเหงรังแกอย่างร้ายแรง และไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าจ้างทนายความเพื่อกำเนินคดีโดยลำพังตนเองได้

(๒) ในกรณีที่ผู้ขอความช่วยเหลือเป็นผู้ต้องหาหรือเป็นจำเลยในคดีอาญา ซึ่งมีใช้คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ จะดำเนินการช่วยเหลือเมื่อสอบข้อเท็จจริงแล้วมีเหตุเชื่อว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม

(๓) ในคดีอาญาที่ผู้ขอความช่วยเหลือเป็นผู้เสียหาย จะดำเนินการช่วยเหลือเฉพาะกรณีความผิดอันยอมความได้ และคดีนั้นพนักงานสอบสวนไม่ดำเนินคดีให้ หรือผู้ขอความช่วยเหลือมิได้มอบคดีให้พนักงานสอบสวน เนื่องจากต้องการดำเนินคดีเอง ซึ่งสำนักงานพิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ความช่วยเหลือ

ข้อ ๑๘ การช่วยเหลือทางคดีจะช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่างให้ โดยผู้ขอความช่วยเหลือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับทนายความ แต่ในคดีแพ่ง ผู้ขอความช่วยเหลือต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีหรือต่อสู้คดี เช่น ค่าชั้นศาล ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ค่าสืบพยานนอกศาล ค่าป่วยการ และค่าพาหนะพยาน ค่ารังวัดทำแผนที่ ค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดี ค่าธรรมเนียมและค่าทนายความที่ศาลกำหนดให้ผู้แพ้คดีต้องชำระ ตามประเภทและจำนวนที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายอื่น

ข้อ ๑๙ ค่าขอรับความช่วยเหลือในกรณีต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้รับไว้พิจารณา

(๑) เรื่องที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้ยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ได้

(๒) เรื่องที่คณะรัฐมนตรี หรือนายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล มีมติหรือคำสั่งแก้ไขแล้ว

(๓) เรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ เป็นผู้ช่วยเหลือ และอยู่ในระหว่างการดำเนินการของหน่วยงานนั้น

(๔) เหตุแห่งการร้องเรียนเกิดขึ้นเป็นเวลานานแล้ว และไม่มีทาง จะช่วยเหลือได้

(๕) เรื่องที่คณะกรรมการ หรือสำนักงานเคยพิจารณาแล้ว เห็นว่า ไม่อาจช่วยเหลือได้และได้สั่งยุติการช่วยเหลือแล้ว ตามข้อ ๒๔ เว้นแต่ในกรณีที่มีพยานหลักฐาน เพิ่มเติมใหม่ อันจะทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปจากเดิม

(๖) เรื่องที่คู่กรณีได้เคยยอมความ และได้มีการบันทึกลงสารบบความแห่ง ของอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือเขตไว้แล้ว หรือเรื่องที่ไต่สวนการไกล่เกลี่ยตามข้อ ๒๒ หรือข้อ ๒๔ แล้ว เว้นแต่ผู้มีส่วนได้เสียขอให้แก้ไขหรือคัดค้านการประนีประนอมยอมความเดิม โดยมีหลักฐาน หรือ ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมที่ปรากฏชัดในภายหลัง และการให้ความช่วยเหลือไม่เป็นการกระทบกระเทือน สิทธิหรือประโยชน์ของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน

(๗) เรื่องเกี่ยวกับคดีซึ่งผู้ขอไต่สวนหาความดำเนินคดีเอง หรือมี หน่วยงานอื่นให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอยู่แล้ว

(๘) เรื่องที่เป็นคดีหรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินการหรือการปฏิบัติงาน ของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายหรือระเบียบ แบบแผนกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่นั้น

(๙) เรื่องที่ผู้ขอความช่วยเหลือมิใช่ผู้เสียหาย หรือผู้แทนผู้เสียหายตาม กฎหมาย เว้นแต่ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่า ผู้ขอความช่วยเหลือ เป็นบิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตร ของผู้เสียหาย และมีสิทธิที่จะได้รับมรดกหรือส่วนแบ่งในทรัพย์สินของผู้เสียหายหรือที่ผู้เสียหาย มีสิทธิได้รับ

ข้อ ๒๐ ในกรณีที่มิใช่ผู้หาว่า คำขอไต่สวนจะได้รับการพิจารณาหรือไม่ เพียงใด ให้เป็นหน้าที่ของ กกค. เป็นผู้ชี้ขาด

หมวด ๓

หน่วยงานที่รับผิดชอบและวิธีการช่วยเหลือ

ข้อ ๒๑ อชก. ส่วนกลาง มีหน้าที่รับผิดชอบในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากเกษตรกรและผู้ยากจนทั่วราชอาณาจักร

อชก. กทม., อชก. เขต, อชก. ส่วนจังหวัด และ อชก. ส่วนอำเภอ มีหน้าที่รับผิดชอบในการพิจารณาคำขอความช่วยเหลือจากเกษตรกรและผู้ยากจน ซึ่งมีภูมิลำเนาหรือที่ดินซึ่งเป็นมูลกรณีเรียกร้องตั้งอยู่ในเขตท้องที่นั้น ๆ

สำนักงานมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดี และเรื่องอื่น ๆ ตามที่ อชก. หรือคณะอนุกรรมการสั่งให้พิจารณา และเป็นหน่วยงานธุรการของ อชก. และ อชก. ส่วนกลาง

ข้อ ๒๒ การให้ความช่วยเหลือในเรื่องที่ดินทำกินและหนี้สินของคณะอนุกรรมการให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้ อชก. เขต หรือ อชก. ส่วนอำเภอ ซึ่งได้รับคำขอความช่วยเหลือทำการตรวจสอบเอกสารหลักฐานและสอบสวนปากคำคู่กรณีและพยาน แล้วดำเนินการไต่สวน หากกรณีประนีประนอมกันได้ก็ให้ลงสารบบความแพ่งไว้เป็นหลักฐาน หากไม่สามารถไต่สวน ประนีประนอมคู่กรณีได้ ให้ส่งเรื่องให้ อชก. กทม. หรือ อชก. ส่วนจังหวัด แล้วแต่กรณีพิจารณา คำวินิจฉัยของ อชก. กทม. หรือ อชก. ส่วนจังหวัด ให้เป็นที่สุด เว้นแต่ในกรณีที่ อชก. กทม. หรือ อชก. ส่วนจังหวัด เห็นว่าเป็นกรณีที่สมควรได้รับการพิจารณาให้ความช่วยเหลือโดย อชก. ก็ให้นำเสนอ อชก. โดยฝ่ายทางสำนักงานเพื่อดำเนินการต่อไป

(๒) สำหรับคำขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งเสนอมายัง อชก. ส่วนกลาง ให้ อชก. ส่วนกลาง มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ อชก. เขต หรือ อชก. ส่วนอำเภอ ในการสอบสวนและไต่สวนข้อพิพาท หากสามารถไต่สวนให้คู่กรณีประนีประนอมกันได้ ให้สำนักงานจัดส่งบันทึกยอมความไปลงสารบบความแพ่ง ณ เขตหรืออำเภอแห่งท้องที่ผู้ขอความช่วยเหลือมีภูมิลำเนา หรือท้องที่ซึ่งที่ดินอันเป็นมูลกรณีเรียกร้องตั้งอยู่ หากไม่สามารถไต่สวนได้ ให้ อชก. ส่วนกลาง มีคำวินิจฉัย และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นที่สุด เว้นแต่ในกรณีที่ อชก. ส่วนกลาง เห็นว่า เป็นกรณีที่สมควรได้รับการพิจารณาให้ความช่วยเหลือโดย อชก. ก็ให้นำเสนอ อชก. เพื่อดำเนินการต่อไป

ในการดำเนินการของ อชก. ส่วนกลาง ตาม (๒) ถ้า อชก. ส่วนกลาง เห็นเป็นการสมควรเพื่อความสะดวกของผู้ขอความช่วยเหลือ หรือผู้กรณีที่อยู่ทางไกล หรือเพราะเหตุอื่น จะส่งเรื่องให้ อชก. เขต, อชก. ส่วนอำเภอ, อชก. กทม., หรือ อชก. ส่วนจังหวัด เพื่อดำเนินการตาม (๑) ก็ได้ เมื่อได้ดำเนินการโดยลงประการใดแล้ว ให้คณะกรรมการ กิจกล่าวแจ้ง อชก. ส่วนกลาง ทราบโดยเร็ว

ในกรณีตามวรรคสอง ให้ถือว่า อชก. ส่วนกลาง เป็นเจ้าของเรื่อง

ข้อ ๒๓ ในกรณีที่คณะกรรมการใดได้รับคำขอรับความช่วยเหลือตามข้อ ๒๒ มากมาย และมีปัญหาเกี่ยวกับความเร่งด่วนของเรื่องหรือระยะเวลาในการดำเนินการ ให้คณะกรรมการนั้นพิจารณาจัดแบ่งกลุ่มอนุกรรมการเพื่อแยกกันทำหน้าที่สอบสวนใกล้เคียงตามที่ประธานอนุกรรมการมอบหมายได้ตามความจำเป็น ในการนี้ ให้อนุกรรมการที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการที่ตนเป็นอนุกรรมการทุกประการ

ข้อ ๒๔ ในการดำเนินการของคณะกรรมการตามข้อ ๒๒ ให้ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำนิติกรรมหรือสัญญา หากปรากฏว่า มีการกระทำผิดกฎหมาย ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดต่อไป

(๒) ทำการประเมินประเมินโดยถือความสมัครใจของผู้กรณี แล้วลงสารบบความแพ่งไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ถึงอำเภอ หรือที่ทำการเขตท้องที่ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนหนี้สิน การเรียกหรือเก็บดอกเบี้ย การอ้างสิทธิเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การทำนิติกรรม หรือการอ้างพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นประเด็นโต้แย้งระหว่างผู้กรณีและไม่สามารถยุติได้ ให้คณะกรรมการมอบให้อนุกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือส่วนราชการที่มีหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน ตรวจสอบเอกสาร พิสูจน์หลักฐาน หรือติดตามสืบสวนพยาน แล้วเสนอคณะกรรมการพิจารณาต่อไป

(๓) ในกรณีที่คิดทำกินของผู้ขอความช่วยเหลือได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าหนี้หรือบุคคลอื่นแล้ว และที่ดินเป็นที่ทำกินที่สำคัญของผู้ขอความช่วยเหลือ ให้พิจารณาประเมินประเมินขอไถ่ถอนหรือซื้อที่ดินคืนจากเจ้าหนี้หรือบุคคลอื่นนั้น แล้วส่งเรื่องให้ธนาคารรับไปพิจารณาอนุมัติเงินกู้ตามหลักเกณฑ์และข้อบังคับของธนาคาร หรือเสนอเรื่องให้ อชก.

พิจารณาหาทางจักษุสรีรที่กินของรัฐ ตลอดจนจักษุบริการอย่างอื่นให้เป็นการสงเคราะห์ตาม
อำนาจหน้าที่ หรือส่งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาแก้ไขหรือให้การสงเคราะห์
ผู้ขอความช่วยเหลือตามควรแก่ความจำเป็น

(๔) ในกรณีขอให้ทางราชการช่วยเหลือจักษุสรีรที่กินให้ทำกิน ให้ทำการ
สอบสวนข้อเท็จจริงตามแบบที่ กขก. กำหนด ถ้าจังหวัดใดมีการจักษุสรีรที่กินแปลงใหญ่ตามประมวล
กฎหมายที่ดิน ให้พิจารณาคำเนินการให้ผู้ขอความช่วยเหลือได้รับการจักษุสรีรก่อน หากจัดให้ไม่ได้
ให้ส่งเรื่องให้สำนักงานเพื่อพิจารณาคำเนินการต่อไป

(๕) ในกรณีขอความช่วยเหลือในการดำเนินคดีทางศาล ให้ทำการ
สอบสวนข้อเท็จจริง และตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วส่งเรื่องให้สำนักงานพิจารณา
ดำเนินการต่อไป

ข้อ ๒๕ การให้ความช่วยเหลือใกล้เคียงข้อพิพาททางกฎหมายและคดีของ
คณะกรรมการนั้น เมื่อคู่กรณีตกลงกันได้ ให้บันทึกไว้เป็นหลักฐานและลงลายมือชื่อของคู่กรณี
ทั้งสองฝ่ายไว้ แล้วส่งตามฉบับไปเก็บรักษาที่สำนักงาน กับมอบสำเนาข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอม
ยอมความให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายไว้เป็นหลักฐาน ถ้าคู่กรณีประสงค์จะนำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอม
ยอมความนั้นไปลงสารบบความแพ่ง ณ ที่ว่าการอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือที่ทำการเขต ให้มีหนังสือ
อำนวยความสะดวกให้

ในกรณีที่มีการขอความช่วยเหลือตามระเบียบนี้ และคู่กรณีขอให้คณะกรรมการ
คนใดคนหนึ่งหรือหลายคน หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ เพื่อพิจารณา
ข้อพิพาทข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมด บุคคลนั้นอาจรับเป็นอนุญาโตตุลาการก็ได้

ข้อ ๒๖ การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดีทางศาล ให้สำนักงานดำเนินการดังนี้

(๑) ในกรณีผู้ขอความช่วยเหลือถูกฟ้องร้องเป็นจำเลยในคดีแพ่ง และจำเป็นต้องยื่นคำให้การแก้คดี ถ้าปรากฏว่า คดีนั้นใกล้จะครบกำหนดเวลายื่นคำให้การแล้ว ให้ดำเนินการ
ช่วยเหลือให้เท่าที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของให้และตามที่จำเป็น แต่ปรากฏในเวลาต่อมา
ว่าเป็นกรณีที่ไมอาจขอความช่วยเหลือได้ตามระเบียบนี้ ให้ยุติการช่วยเหลือ แล้วแจ้งให้ผู้ขอ
ความช่วยเหลือทราบโดยเร็ว

(๒) ในกรณีผู้ขอความช่วยเหลือเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
ให้ดำเนินการช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือได้รับความเป็นธรรมในการ
ต่อสู้คดี

ข้อ ๒๙ ในการดำเนินการตามข้อ ๒๖ ให้สำนักงานจัดทนายความช่วยดำเนินการคดี
ทางแพ่งทางใหญ่ขอความช่วยเหลือจนคดีถึงที่สุด และช่วยเหลือในชั้นบังคับคดีเท่าที่จำเป็น

ในกรณีจำเป็น สำนักงานโดยอนุมัติ กชก. อาจจัดให้มีทนายความอาสาสมัคร
ช่วยดำเนินการคดีก็ได้

ค่าใช้จ่ายของทนายความ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบของทางราชการ

ข้อ ๓๐ ในกรณีที่เห็นเป็นการสมควร สำนักงานโดยความเห็นชอบของ กชก.
อาจมอบข้อพิพาทข้อใดข้อหนึ่งหรือคดีใดคดีหนึ่งซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ ให้หน่วยงานของรัฐ
หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสอบสวนข้อเท็จจริง หรือจัดทนายความช่วยเหลือทางคดีก็ได้

ข้อ ๓๑ ให้คณะกรรมการหรือสำนักงานยุติการช่วยเหลือในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ขอความช่วยเหลือได้รับผลตามที่ประสงค์แล้ว

(๒) ปรากฏว่าผู้ขอความช่วยเหลือไม่มีสิทธิขอความช่วยเหลือตามระเบียบนี้
หรือใช้สิทธิโดยไม่สุจริต หรือไม่ชอบกฏหมาย

(๓) ในทางคดีไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ หรือมีโอกาสน้อยที่จะชนะคดีและ
การดำเนินคดีต่อไป จะเป็นการสิ้นเปลืองเกินสมควรหรือเสียความเป็นธรรม

(๔) ผู้ขอความช่วยเหลือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือ
ไม่ปฏิบัติตามระเบียบนี้หรือหลักเกณฑ์และวิธีการที่ออกตามระเบียบนี้

(๕) ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดและมีการบังคับคดีแล้ว

(๖) ผู้ขอความช่วยเหลือไม่ประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือต่อไป

(๗) คณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นควรให้ยุติการช่วยเหลือ

(๘) กรณีอื่น ๆ ตามระเบียบนี้

เมื่อยุติการช่วยเหลือแล้ว ให้แจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือทราบภายใน
สิบวันทำการ นับแต่วันที่สั่งยุติการช่วยเหลือ และรายงานให้ กชก. ทราบ

ข้อ ๓๒ การช่วยเหลือค้ำช้อน และการติดต่อบริการงานกับหน่วยงานของรัฐ
หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมและตามระเบียบ
แบบแผนของทางราชการ

หมวด ๔

เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓๑ การใช้จ่ายเงินในการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน ให้ถือปฏิบัติ
ตามระเบียบของทางราชการ

ข้อ ๓๒ ให้คณะกรรมการและสำนักงานรายงานผลการปฏิบัติงานทุก ๔ เดือน
ตามวงเงินงบประมาณให้ กชก. ทราบ

ข้อ ๓๓ เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน ให้สำนักงานจัดให้มีสมุดทะเบียน
สารบบความแบบพิมพ์ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน และคู่มือหรือแนวทางในการปฏิบัติงานที่ไม่ขัดต่อ
ระเบียบนี้ได้ตามความเหมาะสม

ข้อ ๓๔ ในกรณีมีปัญหาหรือข้อสงสัยในการปฏิบัติงานใด ๆ ให้เสนอ กชก.
พิจารณาวินิจฉัย

ข้อ ๓๕ ให้คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน ซึ่งแต่งตั้งขึ้นโดย
คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๒๒/๒๕๒๒ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ และคณะกรรมการ
ช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการดังกล่าว เป็น กชก., อชก. ส่วนกลาง,
อชก. กทม., อชก. เขต, อชก. ส่วนจังหวัด และ อชก. ส่วนอำเภอ ตามระเบียบนี้
ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๔

(ลงชื่อ) พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

(เปรม ติณสูลานนท์)

นายกรัฐมนตรี

สำเนาถูกต้อง

(นางปนิศา สุขฉายา)

เจ้าหน้าที่งานร้องทุกข์ ๖